

การให้คำยินยอมก่อนวิจัย

การสังเกต เป็นวิธีการได้มาของข้อมูลอย่างหนึ่งในการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ยังไม่ถูกหยิบมาใช้แพร่หลายเท่าที่ควร เมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการอื่น

คำถามที่น่าสนใจเกี่ยวกับเรื่องของจริยธรรมการวิจัยที่จะคุยกันในวันนี้คือ ผู้วิจัยควรจะได้รับคำยินยอมจากผู้ให้ข้อมูล ก่อนที่จะเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตหรือไม่

เมื่อเกือบยี่สิบปีที่ผ่านมา “นางงามตุ้กระจก” วิทยานิพนธ์ดีเด่นระดับปริญญาโทของ ศุภิมา นฤมล ซึ่งศึกษาถึงกระบวนการเข้าสู่การเป็นหมอนวดของผู้หญิง ได้แสดงให้เห็นอย่างล้นตาเห็นภาพว่า การเก็บข้อมูลด้วยการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม จะต้องอาศัยตัวตนและความบกบั่นของผู้วิจัยเข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการเก็บข้อมูลมากน้อยเพียงใด

ในเบื้องต้น ผู้วิจัยได้เปิดเผยบทบาทการเป็นนักวิจัยของตน และขอสัมภาษณ์ “หมอนวด” ในสถานประกอบการที่ต้องการศึกษา ผลก็คือ ถูกปฏิเสธจนเกือบที่จะต้องยุติการวิจัย ต่อมาภายหลังผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลโดยไม่ได้เปิดเผยตัวตนแท้จริงในระหว่างการเก็บข้อมูล

อีกตัวอย่างหนึ่งของงานวิจัย ที่ใช้การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมที่รู้จักกันดีในต่างประเทศอีกงานหนึ่งคือ “Tearoom Trade: Impersonal Sex in Public Places” งานวิจัยระดับปริญญาเอกของ Laud Humphreys ทำการศึกษาในช่วงปี ค.ศ. 1960 ถึงพฤติกรรมที่เป็นที่รู้จักกันดีว่า ห้องน้ำสาธารณะ (ใช้คำศัพท์ว่า tearoom) จะเป็นแหล่งพบปะกันของผู้ชายที่มีเพศสัมพันธ์ด้วยกัน

ผู้วิจัยสวมบทบาทเป็นนักสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม คือเข้าไปอยู่เป็นแมวมอง (watch queen) ในห้องน้ำ คอยเฝ้ารวังเป็นหูเป็นตา ให้กับพวกผู้ชายที่มีอะไรกันอยู่ในห้องน้ำสาธารณะ คอยบอกให้รู้ตัวเวลาที่ตำรวจมา หรือมีคนอื่นจะใช้ห้องน้ำ

ความไว้วางใจที่ได้รับทำให้ Humphreys ได้ข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรมกรรมกรรมมีเพศสัมพันธ์กว่า 50 ครั้ง ของผู้ชายจำนวนมากว่า 100 คน

แต่ Humphreys ยังได้เก็บข้อมูลเพิ่มเติมอีกโดยการตามไปจดเลขทะเบียนรถของผู้ชายเหล่านี้ จากนั้นจึงค้นหาที่อยู่แล้วตามไปสัมภาษณ์ โดยอ้างว่าเป็นการวิจัยตลาด โดยที่ผู้ชายเหล่านี้ไม่รู้ตัวว่าตนถูกสังเกตมากอน

ข้อมูลที่ได้จากการตามไปสัมภาษณ์ภายหลังนี้ ทำให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ผู้ชายที่มีเพศสัมพันธ์กันตามห้องน้ำสาธารณะนั้นอายุเท่าใด แต่งงานแล้วหรือไม่ ประกอบอาชีพอะไร มีพื้นฐานทางสังคมเป็นอย่างไร

งานของ Humphreys ให้คำตอบที่น่าสนใจ แต่นำไปสู่ข้อขัดแย้งมากมาย ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ถูกประณามว่าเป็นงานวิจัยที่ล่วงละเมิด*สิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคล*

คำถามเรื่อง*การให้คำยินยอม* ก่อนการเก็บข้อมูลด้วยการสังเกตนั้น ถูกหยิบยกขึ้นมาอีกครั้ง ในระหว่างที่ผู้เขียนเข้ารับการอบรมเรื่อง Principles of STDs and AIDS ที่มหาวิทยาลัยวอชิงตัน เมื่อเร็ว ๆ นี้

Dr. Sevgi Aral ผู้ตีพิมพ์ผลการศึกษารื่อง “การขายบริการในรัสเซีย” ได้ข้อมูลจากการสังเกต ซึ่งในกรณีนี้ผู้วิจัยอ้างว่าการเก็บข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยเป็นผู้สังเกตการณ์ทั่วไป สังเกตในฐานะที่เป็นคนเข้าไปดื่มเหล้าตามบาร์ เหมือนกับลูกค้าคนอื่น ๆ สังเกตความเป็นไปของการขายบริการที่เกิดขึ้นตามสถานที่สาธารณะ ไม่ต่างจากการสังเกตของคนทั่วไป จึงไม่ได้ล่วงละเมิด*ความเป็นส่วนตัวของบุคคล*ใด อีกทั้งผลงานวิจัยก็ไม่ได้เจาะจงที่ตัวบุคคล จึงไม่เกิดผลทางลบกับใคร

แต่ก็มีคำถามต่อไปว่า การเก็บข้อมูลดังกล่าวนี้ ได้ก้าวล่วงเกินวัฒนธรรม (cultural intrusion) ของสังคมอื่นหรือไม่ เนื่องจากผู้วิจัยเข้าไปสังเกตการณ์ความเป็นไปในสังคมอื่น

คำตอบที่น่าคิดจาก Dr. Aral คือการเข้าไปสังเกตสิ่งที่เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตปกติของผู้คนทั่วไป ซึ่งไม่ใช่สิ่งที่สังคมนั้นถือเป็นเรื่องเบี่ยงเบียน ย่อมไม่ใช่เรื่องการล่วงเกินวัฒนธรรมอื่นแต่อย่างใด

หากพื้นที่การวิจัย เปลี่ยนจากประเทศรัสเซียเป็นประเทศไทย คนไทยจะตอบเขาอย่างไรว่า การซื้อขายบริการทางเพศของคนไทย เป็นเรื่องการค้าดำเนินชีวิตทั่วไปใช่หรือไม่ หากบอกว่าไม่ใช่ จะโต้แย้งเขาอย่างไร ใครก็ได้ช่วยบอกที

